

SZÉPIRODALMI FIGYELŐ.

Második félév, 2-ik szám.

Szerkesztői szállás, hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipa-utca sarkán 11-ik szám.	Megjelenik e lap csütörtökön. Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, <i>félévre 5 ft. egész évre 10 ft.</i>	Kiadó hivatal, hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utca 4-ik szám.

RÉGI SKÓT BALLADÁK

ÉS A VÁNDORDALNOKSÁG.

(Folytatás.)

A troubadourok, nevöket a *troubaire* (feltaláló) provençal szótól vették. A szó értelme, a feltalálás, valószínűleg a költemények műszabályos, zenei és strophai alkatának használására vonatkozott. — E műköltést már általában tisztességes foglalkozásnak tekinték, — sőt királyok, s fejedelmek vágytak az azt követő dicsőségre. — E dalnokok, kivált a sajátlagos udvari költők, az énekléshez és játékhoz is értettek; különben jongleuröket tartottak magok mellett segédül. — Sokan a versekkel együtt egyszerre dallamot is költének. A költemény és dal ikertestvérekül jelennek vala meg. — A troubadour az év szelidebb szakában elhagyta lakát s magánosan, vagy jongleurei kíséretében, várból várba, vidékről vidékre vándorolt. — Fölkereste régi kegyurait s újakat szerzett. Életét változatos képekben kísérte a becsület és jutalom, a lelkesület és remény, a fáradalom és elégteltség. — Ha beállott a hideg évszak, ő is visszavonult elhagyott kis fészkebe s a beszerzett javak mellett házi foglalkozásokkal tölté idejét, vagy új dalok költésébe merült, melyekkel tavasz nyíltán ismét vándor utjára kelhesen. — Emlékeztető kép a homéri rapszodok vándorlására.

A troubadourok költeményei, melyek a régi korból az enyészetet kikerülték, tartalmukra nézve három osztályba sorozhatók: *szerelmi dalok*, *szolgálati dalok* (sirventes) és *verseny dalok* vagy tenzonék.

A szerelmi dalok szembetűnőleg magu-

kon viselik keletkezési koruk sajátságait és szellemét. — Bár olykor a magas rangu hatalmasok sem vonakodtak a lantot pengetni, a költészet mégis csak a szerényebb sorsu lovagok foglalkozása volt, kik a fejedelmek, királyok s más hűbér urak kegyét keresve, gyakran ezek udvarában tartózkodtak, mint udvari költők. A dalnok valamely ismert hölgyet vagy delnöt választá eszményképeül, rendesen a kegyur leányát, rokonát, vagy épen nőjét. — Róla zengé szerelmi dalait, melyekben a szerelem hangja inkább a lovagiasság nyilatkozása, mint a sziv szűksége volt. — Mivelt hölgyre nem maradhatott hatás nélkül, ha bájait megéneklé a dalnok kinek nevét hír s dicsőség hordozta szárnyain. — S a megtiszteltetés viszonzása nem ritkán kitűnő jutalom is lön. — A dalnok, gyakran a dicsőített eszménykép várában tartózkodék; ajándékokkal halmozák, s néha az imádott hölgy titkosabb kegyeiben is részesítették. — E viszonyok között a szerelmi költészet inkább és többször bizonyos külformaság, mint érzelmenteljes bensőség színével birt. — A görög és római költészet alig volt ismeretes a troubadourok előtt, ezért csak igen gyéren használnak hitregei vagy allegorikai képeket. — A természet szépségét magasztalják, de mindig a szerelemmel összeköttetésben. — Az ideálképül választott hölgy, parancsoló urnő. A szerelmes dalnok kötelessége: hallgatás és türelem. — Némely költő, óvatosságból, nem nevezi saját nevén imádott hölgyét; — a má-

sik nem maga, hanem hírnök vagy jongleur által juttatja kézhez a dicsőítő dalokat. — E dalok, legnagyobb részt, tisztán lyrai tartalmuak. Elbeszélő elemet csak itt-ott vesznek föl. — Sajátlagos ballada nincs közöttök; bár némely pásztori költeményben a beszélgetési alak használatos.

Mint a szerelmi dalokat a választott hölgynek, ép úgy ajánlották a *szolgálati dalokat* vagy *sirventeseket* a kegyurnak, kinek udvaránál a költő tartózkodék. — Ezeket is, mint amazokat, többnyire zene kíséret mellett adták elő. — A szerelmi dalnoké s kegyur közötti viszony igen sokszor bizalmas barátsággá fejlődött: a sirventes-költő azonban szigorú erkölcs-bíró szerepét veszi föl s nemcsak a lovagi, de az egyházi rendet is heves buzgalommal támadja meg. Jelleme az őszinteség, bátorság és pártatlanság. — Zengtek csatadalokat, felhívásokat, dorgadalokat. — Harci dalaik s buzdításaik különösen a keresztes háborúra vonatkoznak. Legváltozatosbak dorgadalaik, melyekben népek és fejedelmek fölött a megrovás ostorát suhogtatják. — Hangjokszenvedélyes, gúnyos, gyakran fenyegető. — Izgatnak, feddenek, tanácsot osztogatnak s nagyot és kicsinyt erős, harsány hangon figyelmeztetnek kötelességök teljesítésére. — Működésök természetéből megítélhetni, mily befolyást gyakorolhattak e dalnokok az akkori társadalmi életre, a kedélyek irányozására, s nem épen nevetséges a kérdés: vajon a hibák fölleplezésének, az igazság szembe mondásának s általán a szabad szó használatának sokkal kedvezőbbek-e jelen, mivelts korunk viszonyai?

A *versenydalok* vagy *tenzonék* (tendere, contendere) valamely tárgy fölötti költői verseny eredményei. A tárgy leginkább a szerelem köréből merítették, például: kelle a hölgynek annyit tenni kedveséért, mint ennek ő érette? vagy: a szerelemnek örömei nagyobbak-e vagy szenvedései? — Mint a szerelmi és szolgálati dalok a lovagi szellemenben s a kor hűbéri viszonyaiban lelték alapjokat: úgy ezeket a tudóskodó élcesesség, s a középkor skholasztikája és dialektikája teremté. — Alakjuk beszélgető s a szöveg gyakran azt mutatja, hogy egy-egy költeménynek kétség kívül több szerzője volt. Egyébiránt, a versenydalok kevésbbé

birnak kifejlett művészi alakkal s csekélyebb fontosságuk is, mint az előbb említett szerelmi és szolgálati dalok.

A vándordalnokok ilyenmü szereplése a régi skót királyok és főnemesek udvaránál sem hiányzott. Egyik előkelő skót történetíró (Tytler) beszéli, hogy Skócziában a kiváló híru s bizonyos lakhelyü költökön kívül eleitől fogva voltak vándor dalnokok, kik helyről helyre vándorolva, hárfá mellett énekelték az összegyűlt urak és hölgyek előtt szerelmi, vagy harcias, romanticus balladáikat. — Nem is lehetett máskép. — A gót törzsek, a szászok és a northumberlandiak, a skandinávok és a normannok mindnyájan szenvedélyes kedvelői voltak a költészetnek. — Képzelmök élénk, szilaj; hitregjök setét, borongó. — Erdőt, barlangot, patakot és hegyet tündérekkel, óriások-, szellemek- és sárkányokkal népesítének. Csoda-e, hogy a skótok, kiknek ereiben mind eme régi törzsek vére elegyűlten buzgott, forró hévvel ragaszkodtak dalhoz és költészethez!? csoda-e, hogy a fejedelem környezetében hárfások is számosan voltak, kik a nap jelentős eseményeit, vagy a babonás néphit ábrándképeit s regényes legendáit mesterkétlen, de gyakran annál jellemzőbb dalokba s elbeszélésekbe foglalták!?

Régenten szokás volt Skócziában az utazó fejedelmet költök s dalnokok zengedezésével üdvözölni valamely városba érkezésénél s kísérni midőn onnan eltávozott. És a történet nem egy példáját jegyezte föl az ekkép szereplett dalnokok fejedelmi díjazásának. — Ezek részint a vidék népköltészetének termékeit, részint saját szerzeményöket énekelték. — Rögtönzésekre is gyakran tévedtek, vagy alkalom szerint elforgatták s megváltoztatták az ismert harci vagy szerelmi dalokat, hogy hatalmas pártfogójuk dicsvágyának hizelegjenek. — A költészeti anyag ilyféle kezelése nélkül nehéz volna kimagyaroznunk, mért fordulnak elő oly sűrűn ugyanazon versszakok és kifejezések számos régi balladában, — s mért ismétlődik oly sokszor ugyanazon monda-tárgy a körülmények csekély módosításával, vagy épen a hősök nevének elcserélésével! — Egy skót krónika a 15-ik század közepéről némi megvetéssel említi, hogy a köznép tragédiák-, komédiák- balladák- és románczokbangvönör-

kodik, melyek a *Robin Hood* és *Little John*-féle regékről szólnak s miket a bárdusok és minstrelek, minden más efféle szerkesztmények közül kiválasztva, szoktak énekelni. — Tagadhatlan, hogy időjártával e gazdag költői kincsalmazból sok elveszett. A papság — csaknem egyedüli kezelője az irodalomnak — makacsul ellenezte a dalmokok szereplését. Gúnyos versenytársak- és betolakodóknak tekinté őket, kik hamis uton szivják el az egyháztól azon pénzt, melyet sokkal szentebb célokra lehetne és kellene szánni. — Azért az egyház mindig megvetéssel szól a dalmokokról, „kik mint földhöz ragadt, hitvány komédiások, felfújják pófajokat, hajlitgatják testöket, — játszanak trombitán, hárfán, sipon, harsonán és fuvalán, hogy pártfogóikat gyönyörködtessék s nekik dalok, regék és hizelgő balladák által szépelegjenek; — miért aztán az urak nem pirulnak a sötétség fejedelmének eme szolgálait nagy összeg arany-és ezüsttel s gazdagon himzett ruhákkal ajándékozgatni.“

Nagy fontossággal bír a skót dalmokvilág történetének közelebbi ismerésére azon registrum, mely a 15-ik század végéről pontos jegyzékben hagyta fön évről évre, mit fizettek a királyi udvarnál különböző alkalmmal szerepelt dalmokok fáradságaért. — E fizetett dalmokok sorában gyakran fordul elő *Blind Harry* neve, kiről egyik régi kronista (John Mair) így szól: „az én gyermekségem idejében élt vala egy születése óta vak ember, Harry nevű, a ki könyvet irt Sir William Wallace hős tetteiről. — Össze gyűjtván a nép között akkoron szállongó mondákat, népszerű rimekbe szedé, melyeknek ő mestere vala. Azonban én az efféle mondákat csak félig-meddig hiszem. Hanem ő az ily mondáknak a nagy urak előtt való elregélésével kereste ruházatját s élelmét, a mit valóban meg is érdemelt.“

Ezen skót dalmokok költészetének leggyakoribb tárgyát az ösök tetteinek elbeszélése s dicsőítése tevé, melyekhez aztán sokszor a jelenkor feltünőbb eseményeit is toldogatták. — Az így született balladákat vagy csupán szavalták, vagy néha énekeltek is. — A balladáknak mind szerkezete, mind régibb írók említése bizonyítja, hogy a skótok ezekhez nem mindig használtak hangszert. — És ezen darabok nem csak ugy eset-

leg készült szerzemények, nem is kiváló élénk képzelmű férfiak dicsvágyának egy-egy kis kör számára szánt nyilatkozatai valának. Különálló életmód eszközei azok, melyekkel a szerző, önnön biztosítása és jólléte végett, saját hirnevét iparkodott megalapítani. — A késő dicsőség álmái, melyek könyvektől áradó napjaikban nem egy világfájdalmas költőcskét áztatnak és ringatnak, kevésbbé voltak még kelendők ama távol mult időben. — A dalmok azonnal vette jutalmát vagy elítéltetését a hallgató közönség tapsai vagy egykedvűségében s a messzejövendő tribunaljára hivatkozni egynek sem igen juthatott eszébe.

A költemények alakja mértékes rímes vers. — Ezen alakot hihetőleg már a legrégebb időben elfogadták a dalmokok, mint mely által a megénekelt történetek leghivebben s legbiztosabban szállhattak nemzedékről nemzedékre. Igaz ugyan, hogy a legközönségesebb kifejezés formában, prózai elbeszélésben is meglehetősen szabatosággal fenmaradhattak volna a megdalmolt események részletei, — így a mesék és mondák: de a vers nemcsak a történet, hanem az érzékitő szavak és kifejezések pontos és hív megfigyelését is követelte a hagyomány kezelőitől. Már maga a szabályos szerkezet, a szótag-szám és rim, nem könnyen engedte alkalmat az elbeszélőnek önkényes változtatásokra. — S tagadhatlan, hogy a könyvek megszaporodása előtt ezen alak volt legcélszerűbb a nemzeti mondák, sőt való történetek megörökítésére. — Azonban az élő nyelv folytonos alakulása s fejlődése s a szavak és szólamok ujlása miatt, e szabályos alak mellett is csuszhattak némi változások a régi balladákbá. — Az egymást felváltó előadók t. i. hajlandók voltak az elavult kifejezéseket ujabbakkal cserélni, — a hallgató közönség izléséhez alkalmazkodni, szóval: modernizálni. — Ily uton számos oly szó és jelzőbeli módosításokkal vesztették meg az eredeti ó szöveget, melyek a szigorú bíráló ítéletét is könnyen félrevezethették. — Mindazáltal föl kell tennünk, hogy ezen külszínre vonatkozó változtatások mellett, illetlenül hagyatott a balladák benső tartalma és szerkezete; sőt hogy a mely költeményben ily betoldott és modernizáló részletek tűnnek föl, annak ere-

deti szerkezetét s lényegét, épen ezért a hagyományos mult idő tulajdonául tekintetni.

Ámde ezeken túl, számos költeményben mélyebbrelhető változtatások fordulnak elő. Némely darab kezdete, folyama s főbb történeteinek előadása egészen egy színű és nyelvezetű, — de a kifejlés, a különböző verziók szerint, egészen és mindenben különböző. — Ily daraboknál szigorú és mindent

számba vevő kritika által kelle a gyűjtőnek megválogatnia azon részleteket, melyek az eredetiség és régiség legvalóbb ismérveivel bírnak. — Ezek szövegének egybefüggő egészét talán elkoptatták az idők viszontagságai: de mivel, minden hihetőség szerint, a régi dalmokvilág egyénei pótolgatták azokat, méltó és jogos helyet foglalhatnak a skót ballada gyűjteményben.

LÉVAY JÓZSEF.

(Folytatjuk).

BELIRODALOM.

NÉHÁNY ÉV PETŐFI ÉLETÉBŐL. Irta Szeberényi Lajos. (Szeged, Burgernél. 1861.)

(Folytatás.)

Szeberényi egy pár furcsa historiácskát is megemlít Petőfi selmeczi tanuló korából. Annak a pap-historiának nem igen örülhet az ember. Ezt nem rovásképp mondom Szeberényire nézve; elvégre a mi igaz, igaz, ha kellemetlen is, noha talán férhetne hozzá egy kis kétség, mert a diákoknak szeretnek némely excessust magokra fogni az érdekesség kedvéért, hanem mert tartok tőle, hogy Petőfi valamelyik életirója vagy a ki novellát gyárt vagy adomákat szemel ki, túl kiszínezi vagy nagy súlyt helyez reá, különben is Petőfire szeretnek sok minden furcsát fogni s ez oldalról bámulni. Egy másik historiácskának csak annyi alapja van, a mennyiben valaki magára fog valamely adomát. „Aszódon — mond Szeberényi — történt, mint maga (Petőfi) beszéli, hogy derék tanítója egyszer felszólítá, határozná meg, mi a diák? mire ő rövid megfontolás után ezt felelé: a diák oly semmi, melyből minden lehet.“ Ezt az elmés feleletet nem Petőfi gondolta ki, nagyon régi historia az, még gyermek koromban hallottam a vén diákoktól, kik mint adomát beszéltek. Csodálkozni lehet, hogy Szeberényi soha sem hallotta; ez egyébiránt némi adat arra nézve is, hogy a pap-historiát se higyük el oly könnyen, ha mindjárt maga Petőfi beszélette is. Sokkal nevezetesebb mindennél az, mit Szeberényi költőnk irodalmi első kísérleteiről ír. Petőfi tagja volt a selmeczi iskolai Magyar társaságnak s úgy látszik, itt érezte magát legotthonosabban. November 7-én 1838-ban lépett fel első munkájával, egy „A hűtelenhez“ címzett költeménnyel, melynek bírálója épen Szeberényi volt, a társaság elnöke. A költemény meglepte a bírálót s a többek közt azt az észrevételt tette reá, hogy ha a szerző szép tehetségével szorgalom párosul, idővel jeles költőink közt fog helyet foglalni. E költeményt közli is Szebe-

rényi s róla most az a véleménye, hogy nem sokkal jobb, mint száz meg száz kezdőnek összefecszelt rimecskéi. Nem vagyunk egészen egy véleményben Szeberényivel. A költemény ugyan semmit sem ér, de nyelvében, verselésében van valami, mit nem igen találhatni meg száz meg száz kezdő kísérletében. Petőfinek még egy más kísérletét is fölolvasták a Magyar társaság gyűlésén elmenetele után egy pár nappal. E költemény címe „A költő keserve“ volt. Ez még nagyobb hatást tett s a társaság közmegegyezéssel az érdemkönyvbe igtatta, hova csak a legjelesb dolgozatokat vették föl. E költeményt nem közölheti Szeberényi, mert az Érdemkönyv ugyan ma is megvan, de azok a lapok, melyeken e mű volt, hiányzanak, alkalmasint 1851-ben a selmeczi tűzvészkor veszték el.

Petőfi későbbi éveiből is egész 1845-ig feljegyez Szeberényi néhány adatot, melyek, kivált Petőfinek Szeberényihez írt négy levele, részint megigazítják, részint körülményesebbé teszik az én életirati vázlatomat. Szeberényi szerint is, mint nálam, az atya néhány hónap mulva erővel vitte haza fiát, noha ez az utközben többször vissza akart szökni, később Sopron megyébe küldötték egyik rokonukhoz, ki növeltetéséről gondoskodni kívánt, s a soproni lyceumba szándékozott beadni. Szeberényi szerint ez az anyja műve volt, mert atyja, a selmeczi casus után, azt akarta, hogy fia tanulja az ő mesterségét. Az én vázlatom szerint Petőfi, Sopronba érkezve, egyenesen a laktanyának tartott s katonának csapott föl (1839.) Szeberényi igazolja mind az évet, mind a tényt, azzal a különbséggel, hogy Petőfi Sopronban megkezdte ugyan tanulmányait, de nem sokáig folytatta. Katonaságát, megszabadulását Szeberényi épen úgy adja elő, mint én, csak hogy több multságos historiácskát emel ki. Megjegyzi, hogy egyszer Petőfi transporttal küldetett Pozsonba s a vezénylő tizedestől engedelmet kapott, hogy az éjt barátjaival tölthesse. Már ekkor észre lehetett venni rajta, hogy a katonai pálya nincs inyére, de

azért nem panaszkodott s inkább csak helyzete nevetséges oldalát igyekezett feltüntetni. „Elmondta — folytatja Szeberényi — mikép kezdte őt káplárja a katonai gyakorlatokban oktatni. — Tudja-e kend, így beszélt, tizedese szavait idézve, tudja-e kend, mi az a stéling? Nem. — Nohát a stéling a katonának az a stellungja, a melyben áll. — Beszélte továbbá, hogy hálótársa egy cigány fiú; továbbá mi nehezére esik, hogy a megszabott órán túl gyertyát égetni nem szabad a laktanyában, de ő gyakran, ennek daczára, szuronyának feje fölött függő karikájába illeszti a gyertyát s midőn társai elaludznak, meggyújtja és olvassa a soproni tanulóktól e végre kapott könyveket.“

Petőfi 1841-ben szabadult meg a katonaságtól Szeberényi szerint is, kivel hazatértek ugyanazon év tavaszán találkozott Pozsonyban s dicsekedve mutatta neki obsitját, melyet az ezred orvosa eszközölt ki. Tanulótársai néhány napig maguknál tartották. Ott léte alatt egy „Kurutyó“ című humoros balladát írt, melynek tárgya egy vén cigány, de a mely elveszett, pedig Szeberényi véleménye szerint ifjabbkori versei közt aligha az nem volt a legsikerültebb. Petőfinek megszabadulásától egész pápai diák koráig terjedő viszontagságairól, adatok hiányában, hallgat az én életirati vázlatom. E hézagot igen körülményesen betöltik Petőfi itt közlött levelei. „Veled — írja a többek közt Szeberényinek Pápáról jul. 7. 1842. utoljára Pozsonban beszéltem, onnan szülémhez Pestre mentem. Ezek örültek, hogy a katonaságtól megszabadultam, de képzeld barátom, azt akarják, hogy mézsáros legyek, én és mester ember! Ennek két oka volt. Először az apám mindig jobban szeretett volna látni: hust mérni, mint jambusokat és trocheusokat faragni. Másodszor! — s ez már fontosabb! — szüleim elszegényedtek, annyira, hogy engem tanulásomban segíteni nem voltak képesek. Azonban, gondolhatod, hogy ha még tizily fontos ok lett volna is, ebben velök meg nem egyezem.“ S csakugyan Petőfi jobb időt várva két hónapot (május és június 1841.) otthon töltött, később Pestre ment, de itt, a mint ő maga mondja, semmi kedvező szél nem fuván, nem is lengedezvén, tovább folytatta utját Füred felé s innen átkelve a Balatonon, Somogyon, Veszprémen át, Tolnába, Ozorára ment, hol színészekkel találkozáván, beállott színésznek Rónai név alatt. Három hónapig színészkedett, ekkor a társaság tönkre jutván, Mohácson búcsút vett a színésztől s Pécs, Szigetvár, Kaposvár, Keszthely, Sümeg, Szombathelyen keresztül Pozsonyba ment, hol tanulni akart, de nem volt miből éljen. Végre Pápán állapodott meg, hol Tarczy tanár vette pártfogása alá. Itt is ugyan csak tengődött, de mégis eltengődött valahogy egy évig. Részt vett az iskolai képző társaság munkásságában, megnyerte az egyik balladai pályadíjat, azon kívül másik balladája s két lyrai költeménye is — többet nem

adott be — dicséretet nyertek. „Ez is elég egy obsitos-logicusnak,“ veti utána.

Pápát 1842. nov. 2-án hagyta el, hogy színésznek álljon. „Feljöttem barátom Pápára — írja — feljöttem, hogy örökre elhagyjam azt, hogy örökre elhagyjam az oskolát. Engem rettenetesen üldöz a sors. Egy borzasztó mélység előtt állok, melyet át kell lépnem s e lépéssel talán két szivet (szülőimét) repsztek meg. S még sem tehetek máskép. Lásd barátom színészsze kell lennem, kell, nincs semmi menedék; szülőim nem segíthetnek s Pápán nincs semmi alkalmam, melylyel a nyomoru filléreket életem tengetésére megszerezhetném. Most már harmadszor színészsze!“ Első színészkedése alatt alkalmasint azokat a hónapokat érte, melyeket Selmechről eljött után Pesten töltött, mint statista a színháznál. S csakugyan színészsze lett Székes-Fehérvárott a Szabó József társaságánál. A következő év tavaszán (1843. mart. 5.) már Kecskemétről ir barátjának. „És azóta színész vagyok — mond a többek közt — s noha igen parányi lény még a szinpadon, de reménylem, egykor nem leszek utolsó; mert nem hiszem, hogy az ég segédkeze ne lenne azzal, ki oly szent célokkal, oly eltökéléssel áldozva lépett a szinpadra, mint én.“ Ez időszakra esik költői pályája kezdete is az irodalomban. Mint pápai diák küldött föl már verset az Athenaeumba. Első megjelent költeménye „A borozó“ volt, még Petrovich név alatt. A második „Hazámban“ Petőfi név alatt. Mindkettő az 1842-iki Athenaeumban. 1843-ban már többször, e folyóirat csaknem minden füzetében lehetett találkozni a Petőfi névvel. Ide vonatkozólag írja barátjának: „Tehát kitaláltad volna „A borozó“ szerzőjét, ha Petrovich alatta nem volna is? No ugy remélem, még könnyebben kitalálad, ki az a Petőfi Sándor ugyan az Athenaeumban. Karácsonkor (1842.) Pesten valék és megismerkedém személyesen Bajzával és Vörösmartyval. Vörösmartynak szembe tüntek verseim s a mint Bajzától hallám ő a Petőfi név alatt valami régibb író volt sejtteni. Fél napot tölték a régtől tisztelt, szeretett két férfi körében. Színésztársaim is olvasták az Athenaeumban Petőfi versét, de ők nem hiszik, hogy én vagyok az. Egyébiránt nem sokat törődöm velök, kik többnyire asini ad lyram.“

Tavaszig, ugy látszik, Kecskeméten maradt, legalább jul. 21. 1843-ban Pestről irt levelében azt írja Szeberényinek, hogy husvét után elment Pápáról, hova alkalmasint Kecskemétről jött, s egy darabig Pozsonyban tartózkodott. Itteni színészkedését, irnoko-kodását s végre Pestre jövetelét e levélben saját maga is épen ugy írja le, mint én életirati vázlatomban. Csak egyetlen egy hibás adatot kell igazitnom. Tudtam, hogy Petőfit nyomasztó körülményeiben egy pár nevezeteseb magyar író emelte ki, kikkel Pozsonyban ismerkedett meg, de nem tudtam nevöket. Tulajdonképp Vachott Sándor kezdeményezése volt az egész.

De halljuk magát Petőfit „Szerencsémre megismerkedtem Vachott Sándorral. Ez Pozsonyból lerándult kedveséhez Pestre, ki már e hónap 10-e óta neje s itt tudtomon kívül számomra egy aláírási ívet bocsátott ki az athenaeisták közt, melyen 30 pengő forint gyűlt össze. Az adakozók Vörösmarty s Vörösmartyné, Bajza s Bajzáné, Vachott Sándor s mátkája s ennek atyja stb. Ezzel segítettem ki magamat Pozsonyban. Később maga szólított fel Fekete (a színigazgató) hogy álljak társaságához mit azonnal tettem is. De mindjárt azután való nap kaptam Nagy Ignácztól levelet, melyben jelenti, hogy ha Pestre akarok jöni, kieszközlendik, miszerint a nemzeti színháznál bevegjenek s azon kívül néhány hónapra fordítani valót is ad a Külföldi regénytár számára. Én tehát természetesen azonnal bejövök. Három hete, hogy itt vagyok s már egy kis regényt, a Negyven éves hölgy, Bernard Károlytól, le is fordítottam melyért száz váltó forintot kapok. Tegnap kezdtem a másikba, Robin Hood, Jamestől. Ez németben 900 lap s jó darabig fog elfoglalni. Addig Pesten leszek, azután pedig hova megyek, még nem tudom, mert a pesti szinpadra lépni most még, ez oly fa, melybe nem merem fejszemet vágni, noha arra Vörösmarty sine fine ösztönöz. Majd elhatározom magamat.“

E levelek stylus és forma szempontjából nem oly érdekesek ugyan, mint Petőfi későbbi levelei, melyek, mint például a Kerényihez írottak, prózai munkái legjavát teszik, mindamellert ezekben is feltűnő az egyszerűség és könnyűség, melyek Petőfit kiválóan jellemzik. Más felől bé engednek

pillantanunk a tizenkilenc éves Petőfi lelkébe, hol örökös és lázas nyugtalanságban küzd élete mindennemű viszonyával, a szülők akarataival, a barátok tanácsával, az iskola, a katonaság, sőt még a színészet korlátaival is. Tulajdonképp nem tudja mit akar, csak érzi, hogy nem közönséges pályára van hivatva s mindenütt keresi e pályát. Most hős, majd színész, majd költő akar lenni, végre mindkettő egyszerre. Nem maradhat egy helyen sokáig, vándorolnia kell, hamar lemond egy-egy pályáról, ma diák, holnap katona, majd színész, ismét diák, ismét színész, csak lantjához marad hű, de egyszer erről is le akar mondani. „Nekem az Athenaeumban — írja Páparól Szeberényinek 1842-ben — jött ki egy versem (nem tudom olvastad-e saját nevem alatt) azonban ez az *első és utolsó vers, melyet tőlem lát a világ*. Lemondok barátom a verselésről, le; ez a mai világban szegény embernek haládatlan egy mesterség, átkozott keveset hajt a konyhára, lemondok tehát és a prózához állok, barátom, mitől valaha annyira irítottam.“ S mégis ugyanazon év novemberében új verset küld barátjának, s a másik évben már így kiált föl: „Írám, hogy lemondok a verselésről? Nem tudják mit beszélnek, valami ilyféle van a szent írásban.“ Azonban e habozás és sikertelenség közepezt is folyvást mély hite van magában. Vagy ki kell küzdenie magát vagy elvesznie. Nem akar közönséges ember lenni. „Már rég meg van mondva, hogy én középszerű ember nem leszek: aut Caesar aut nihil. Ne nevéss ki barátom, ha bolondokat beszélek.“

GYULAI PÁL.

(Folytatjuk.)

K Ü L I R O D A L O M.

A FINNEK HITREGÉI ÉS MONDÁI.

(Folytatás.)

Egy másik égi istent Koito-nak hívnak. Ez a hajnalt és a hajnal istenét jelenti. A finn hagyományok ezt nem határozzák meg pontosan, de az esth legendákban egy kedvelt hitrege, egy természetani hitrege tárgya, mely a nyári napfordulat hosszú napjainak vizsgálásából származott.

E symbolicus mese a napot lámpának ábrázolja, mely Varma-Isso, az esthek legfőbb istenségének palotáját világítja meg, és e lámpa két halhatatlan lényre, egy ifju- és egy hajadonra van bízva.

Az öreg apa így szól fiatal leányához, Emmarikhoz, a ki az esthajnal: „Leányom, átadom neked a napot; oltsd el, hogy semmi szerencsétlenség ne támadjon.“ Azután így szól Koitohoz, a hajnal nemtőjéhez: „Fiam, a te tisztod új tüzet gerjeszteni holnapra.“ E világoasság soha sem tü-

nik el az ég boltozatáról. Télben lassan halad előre, de nyáron meg sem pihen, és ha már közel van az elalváshoz, Emmarik átadja Koito kezébe, a ki ismét meggyújtja. Ekkor a két fiatal közlő nézi egymást; kezet fognak, ajkaik érintkeznek. Ekkor azonban meglátja öreg apjuk s így szól hozzájuk: „Legyetek boldogok az egységben!“ Ők pedig így válaszolnak: „Ne háborgasd örömmünket, hadd élhessünk mi hites társakként; a mi szerelmünk mindig ifju és új lesz.“ Évenként egyszer egyesülnek mintegy négy hétig. Ekkor az esthajnal a halványuló napot átadja a reggeli hajnalnak, megszorítják egymás kezét s megölelik egymást. Az esthajnal arcát szende pír borítja, és biborfény sugárzik vissza az égről, hol a reggeli hajnal ujjal meggyújtja a napfényt. Ha Emmarik nem elég pontosan teljesíti kötelességét, a fiúlemile serkenti rá: „Rest leány,“ mond neki, „siess, az éj már igen hosszú.“

A finn mythológiában szemügyre kell vennünk a légi istenségeket is, különösen pedig a Luomartarokat, azon mysticus leányokat, kiket Ukko isten nemzet, térdeit dörzsölve, s e lányok teremtették a vasat.

Az ég legfelső részeiben lakik Untar, ki a a gőz és köd felett uralkodik. Mellette van a szél istennője s egy másik, a déli szél külön istennője, a kit a finnek jóakaró lénynek tartanak, mely a betegeket a föllegekből csepegtetett mézzel gyógyítja meg s a nyájakat őrzi.

A légen kívül a víz volt azon elem, mely iránt a finnek s az e fajhoz tartozó törzsek legnagyobb tisztelettel viseltettek. „Ez nem is lehetett más-kép,“ mond Castrén. „Azon szempillantástól fogva, midőn a primitiv ember oda jutott, hogy az anyagot eszményítse, azon erők nyilvánítása szerint kelle eszményítenie, a milyeket nekik tulajdonított, s míg egyoldalról azt vette észre, mily veszélynak teszi ki őt a vizek mélysége, más oldalról azt tapasztalta naponként, hogy mily hasznosak rá nézve ugyanazon hullámok.“

Finnország térképe tele is van symbolicus nevekkal, ilyen a többek közt Pykajarvi (szent tó), Pykajoki (szent folyó). A votyák népség, mely a finnekkel egy eredetű, még mai nap is kecskét vagy kakast szentel a víz nemtőjének. A votyákok és szamojedek az Ob folyamnak iramszarvasal áldoznak. Esthországban van egy Vohkanda nevű patak, melynek partján nem szabad sem fát levágni, sem ágat letörni. Mert ez egyszerű tettet szentségtörésnek tekintik, melyért a bántalmazó még azon évben halállal bünhődik. Ha e patak vizét valaki fölzavarja, szélvész támad. Egy német kalandor, ki elég bátor volt malmot építeni oda, nem sokára vízbe fojtatott a szent víz láthatlan nemtői által. A régi krónikák azt mondják, hogy e pataknak régente nemcsak állattal, hanem emberrel is áldoztak. Az esthek is mély tisztelettel viseltetnek az Eim tó iránt s azt im e talpraesett és csodás mondával dicsőítik :

E tónak partjain semmirekellő és vad emberek laktak, a kik sem a rétet nem kaszálták le, sem a földet nem művelték, hanem a jövőmenőket rabolták és öldökölték, a kiket pedig megöltek, azok vérét a tó árába eresztették. A tó sohajtzott ez aljas tetteken s egy este összegyűjte minden benne levő halat s velök együtt fölemelkedék a levegőbe. Midőn a rablók a zajt észrevették, melyet fölemelkedésével okozott, így szóltak egymáshoz : „Látjátok, a víz eltávozik, fogdossuk meg a halakat s szedjük fel a kincset, melyet méhében rejtett.“ De a halak nem voltak ott, s a tó fenekén csupán egy roppant nagy edény volt, tele kigyóval s más undok férgekkel. A tó pedig a levegőben mint felhő emelkedék, s a vadászok így beszéltek egymás közt : „Micsoda egy idő lesz most?“ a pásztoremberek pedig : „Micsoda fehér hattyu az, a mely felettünk sir?“ A tó egész éjjel a csillagok közelében maradt. Másnap korán reg-

gel látták az aratók, a mint lassanként hozzájuk leereszkedék. A felhő, mely a pásztorok szemei előtt hattyunak tetszett volt, most óriási hajóalakot öltött magára, s e hajóból egy hang hallatszott, mely ezt mondá a munkásoknak : „Hordjátok el innen gabnátoakat, mert én itt akarok szállani.“ A munkások üdvözölték megérkeztét, a tó szétterüle földjükön, a földmivesek fákat ültettek a partjára, a jótékony ár termékenynyé tevészántóföldjeiket, ők pedig vigan tánczolták körül tiszta vitzükkrét.

A finnek a vizek istenét Ahti-vagy Ahtonak hívják. Castrén ez elnevezést az ahir (tó) sanscrit szóval hozza összeköttésbe. Valamint az ország többi istensége, ugy ez is tisztos öregnek ábrázolatik. Öltöne habból van, hosszú szakálla pedig moh, mint a hajdani görög mythologia vizisteninek. Öreg nejevel, Vellamóval, a tenger fenekén Salmenfels, azaz halak udvara nevű barlangban lakik. Ámbár ő nagyon irigy a más vagyónára, s kincsét fukar módjára őrizgeti, mégis van benne némi nemes érzelem és a vízbefultakat nyájasan fogadja. Egy hagyomány azt beszéli, hogy egy fiatal pásztor kétségbe esett, mert kését a folyóba ejtette. Ahti, észrevevén sopánkodását, a víz fenekére bukott s egy arany kést hozott fel, mutatván a pásztorlegénynek. Ez egész őszinteséggel és jó lélekkel nyilvánítá, hogy az nem az, melyet ő elvesztett. Az isten ujjalag lebukott és egy ezüst kést mutatott neki. „Nem,“ szóla az ifju, „ez sem az enyém.“ Ekkor Ahti harmadszor is lebukott a víz alá s felhozta a durva vaskót, egyszersmind a pásztorlegényt őszinteségeért megjutalmazandó, mind a hármat od' adta neki *).

A többi vízi szellemet Ahti és Vellamo gyermekeinek tartják. Ezek a tavak, folyók és források fölött uralkodnak. Átalában jóakaró és segélyre kényes lényeknek tekintik őket. Van azonban köztök, pl. Naekki, a kinek kegyetlenségétől tartanak.

A földet a finnek eredetileg kétségkívül istenségnek s jó akaró atyának tartották, mely az embert s a többi teremtményt táplálta. Ez igen hatalmas istenség és ha jámbor szavakkal hívják segedelemre, segíti a szegényeket és gyöngéket. Némely mytholog szerint Ukkónak, az ég istenének neje, ki a föld színét meleggel és erővel termékenyíti.

Némely istenséget továbbá a faültetésnél, kender- és buza-mívelésnél hivatnak segélyül. E hideg és terméketlen tájakon azonban a földművelés istenei alárendelt helyet foglalnak el. Fő táplálkozása a régi finneknek marhatenyésztés-, halászat- és vadászatból állt. Ebben rejlik az oka mély tiszteletöknek a vízi istenek és az erdei isten, Tapio, a ligetek barátja, királya iránt. E komoly lényt gyakran emlegetik a rúnák, hol barna sza-

* Ime, Aesopus meséje (A favágó és Mercur) a finn mythológiában! Szerk.

kállu, fenyülob-kalapos és mohöltözetű öregnek ábrázoltatik. A *rúna* szóval, mely az ó skandináv mythológiában oly tekintélyes helyet foglal el, Finnországban a különféle népies énekeket, varázs-, szerelmi- és gyászdalokat jelölik. *Mielikki* (Tapió neje) nevéhez rendszeren dicsérő mellékneveket szoktak tenni. Szeretik őt az erdő jószívű gazdasszonyának, a mézkinces kedves öregnek nevezni. Ragyogó öltözetben, kék harisnyában, piros cipőszalaggal, hosszú szőke hajúnak, arany gyűrűs ujjakkal, arany homlok-diszszel, hajában virág- és szalag fonadékkal képzelik. De ha a vadászaton szerencsétlenül jártak, őt kárhoztatják a sikertelenségért, s csunya, rosz asszonynak mondják, a ki ronggyal ruházkodik és lábain csunya cipőt visel.

Mielikki a kulcsot kincseihez lakásán, Tapiókében tartja és mézzel teljes edényeit egy arany halmon, egy erdőnyilásnál. Férjével, gyermekei- és szolgálival ő vigyáz a rőtvadra s őri a nyájakat. Egyik fiának más a kötelessége. Ez a mocsárokon hidakat ver, melyeken aztán a nyájak nyári legelőre járnak, s a fákat megmetszi, hogy a vadászok a hegyen s erdőn el ne tévedjenek. Ugyanezen jótékonytárgyát műveli Sima-Sun, Tapió egyik lánya, az erdő egyik dalnoknője is. A vadászok arra kérik ezt, hogy dala által tartsa ébren Mielikkit, hogy kérelmeket meghallhassa.

De ugyanazon erdőkben, melyeken a jó istenek uralkodnak, vannak rosz szellemek is. Ilyen Hiisi, Finnország daemona. Ennek egy-egy kezén csak három ujj van, de ezek hosszú és hegyes körmökkel vannak ellátva, melyekkel zsákmányát széttépi. A mit elől utól kap, mindent fölfal, és se sátra, se írámszarvasbőre, se öltözete nincs. Mindig gyalog, de roppant sebességgel jár kel. Erettenes lény nem él házasságban, de czimborái vannak, a kik borzasztó tetteinél segédkeznek nyujtanak neki. A kigyó az ő nyálából származott. Pokoli lehellete idézi elő a betegségeket és csapásokat, a melyek az emberiséget büntetik.

Ez a jó és rosz nemtők legiója, a melyekkel a finnek gyermekies képzelődése a külső természetet megnépesíti. Hanem a mythologia, melynek legkitünőbb jellemvonásait leírni megkíséreljük, nem állapodik itt meg. Vannak még más istenségek is, melyek az emberek lételevel sokkal közelebbi összeköttetésben állnak. „De e másféle istenségek,” mond Castrén „csak szimbólumául szolgálnak bizonyos eszmei gondolatnak. Reájok, miként azokra nézve is, kiket az imént említettünk, az ember szintén nem egyéb még érzéki tárgynál a természetvilágban. E kiválólag anyagi mythológiájában egy eredeti állapotban levő népnek, a polgárisult nemzetek erkölcsi fogalmai: bölcese-

ség, jog, igazság, még nem birnak metaphysicai értelemmel; az istenek az emberek földi, testi szükségzeivel foglalkoznak.“

Szukkamieli, a szerelem istennője, gyöngéd, egyszerűs mind kegyetlen. E kettős jellemmel a finn a tiszta gyöngédség örömeit és a szenvedély fájdalmait akarta kifejezni, azon fájdalmakat, melyeket néha gonosz varázslók ármányainak is tulajdonítottak. Az alvás, Uni, ellenben igen nyájas és jóságos istenség; Untama az álomisten; Munu ügyes szemorvos; Lemma a sebeket gyógyítja; Suonetar rokkáján idegeket és ereket fon, tisztelőit, a sebészi mesterségére szorultakat, szükség esetében meggyógyítandó. A serény finn nőknek is van két istenségök, kik a kelmét szőni és festeni segítenek. A férfiak, ha utra kelnek, Matka-Teppát, az utak és hidak építőjét hívják segélyül, a fősvények pedig Aarni szolgálatát veszik igénybe, mint a ki őre az elrejtett kincseknek. Ezen kincsek egy részét egy földalatti szellem is őri, kit Mammának hívnak, és a kit csunya, kigyó fejű asszonynak képzelnek. Ugyanazon kép ez, mely Skandinavia és Németország mythologiai hagyományában annyiszor előfordul.

A finnek régiebb időkben nem hittek határozottan valamely jövőendő tulvilági életben, és mégis, mikor valami rokonukat temették, a sirhalomra vagy pedig a sirba élelmi szert, ruhát, fejszét, kést s egyéb eszközt tettek, mintha az valami új életbe lépne át, a hol mindezen készletre szüksége lesz. Némely e fajbeli népség, kiváltkép pedig a lappok, úgy tartották, hogy a holtak a más világon ahhoz hasonló testet nyernek, a milyen itten volt; mások úgy vélekedtek, hogy az elhunytak az éj homályában s viharaiban bolyongnak, s jelenlétök nyilvánul a levelek susogásában, a szél fuvalmában vagy a tűzhelyen a láng lobogásában. De mindenik törzs megegyezett abban az egy pontban, hogy a holtat az élők ellenségének tartották s ezért elkövettek minden módot, megakadályozni, hogy-e földre visszatérhessenek. Így néha a koporsója mellé tüzesített köveket hánytak, néha körül karózták a sirt, — néha végre, a rémes tüneményeket elhárítandók, a schaman varázs énekeihez folyamodtak. Ugyanettől tartva szögezik le még mai nap is a cseremiszek halottjaikat czövekkal a koporsó fenekéhez. Finnország több falvaiban sokáig megvolt az a szokás, hogy halottjaikat temetés előtt targonczára tették s hosszas körutakon, a legszirtesebb helyeken keresztül, vitték végnyughelyére, hogy megemlékezve a kinos, göröngyös utról, ne kerekedjék neki kedve azt az utat még egyszer megtenni.

KUN BÉLA.

(Folytatjuk.)

T Á R C Z A.

A D A L I Á S I D Ő K B Ő L.

(Folytatás.)

Itt fogadá mostan királyi vendégét,
Legszebb sátorába hitta ő felségét;
Alig leli helyét, szolgálja, köszönti . . .
Csakhogy a lelkét már elébe nem önti.

De Lajos így szóla : „se n étel, sem ital
Nincs helyén, barátim; hagyján a viadal!
Míg isten házába nem megyünk mindnyájon,
Hogy az Ur szent lelke ma reánk is szálljon.“

Ily szép szavak után maga mindjárt kele
És megindult gyalog; az urak is vele :
Urak, asszonyságok, deli szűzek sorral,
Gyöngyös pártáikon lebegő fátyollal.

Sokan beszorútlak, a menyin befértek,
De bizony kívül is maradt ám temérdek :
Templom helyen a menny kéklő boltoztatja
Buzgó éneklésök' messzi hangoztatja.

Vége szakadván az isten-tiszteletnek,
Hamar a játékot kezdeni sietnek ;
Falatoz az éhes; a levente készül,
A ki szép lyányt óhajt diadalmi részül.

Zeng a zeneszerszám : tárogató jajgat,
Fütyölő sípokhoz nagy tülök kurjongat,
Ropog az apró dob, a táborig böffen
Mint a bölönbikák egy nádasba' többen.

Nyerit a harczyi mén, alig leli helyét,
Előre szegzi mind hegyes dárda-fülét;
Nyihog, kapál, rug, vág Toldi paripája :
Ha most el nem szakad, jó-erős a pányva.

Maga Miklós jár-kele, bosszankodva szörnyen :
Minek is jött ide? azért, hogy pihenjen?
Hogy leüljön félre? valamely ebzugba?
S ottan báméskodják keze-összedugva? . . .

Kérdezi Tar Lőrincz, kenyeres pajtása,
Vele tanyázzván, mint sátorbeli társa :
„Mi bajod levente, hogy oly nagyokat lépsz?“
„Semmi, szólt a másik, bolondság az egész.

Azt gondoltam : hátha megcserélnék veled?
Fölvennem sisakod, pánczéldod, fegyvered? . . .
Termetünk hasonló mind lovon, mind gyalog —
„Ugy de, monda Lőrincz, az én kezem *balog!*“

Felelt arra Miklós : „no, azt vettem észre!
Nem is vívok jobbra, hanem csak balkézre;
Bízd én rám, az alatt búj el és légy veszteg.“
Rá is bizta Lőrincz, ebbe' megegyeztek.

Odakint azonban nyüzsgö a tenger nép,
Vini a leányért számos ifju fellép :
Butkai, Lorántfi, Kompolti, Pohárnok
S többen a sorompó géme előtt várnak.

Ott aczélung habzik lovon és gazdáján,
Ott pánczél dagad a bajnok szíve-táján,
Zárt sisakon nagy toll bokrosan imbolyog,
Drágakő csillámlik, arany ezüst sajog;
Ott subogó selyem, puha bolyhu bársony,
Nyusztperém egyiken, hermelin a másón;
Daliát és nézöt terheli a pompa; —
Ritka helyen látni ennyit egy-izromba.“

Képzelden valaki, mintha álmodná, most
Száz színű sátrakból egy tündéri várost.
Fövenytől aranyló piacot közepén,
Festett uj korláttal bekerítve szépen;

Körül, a sok színben, szűzek, asszonyságok
Mint ablak közt nyiló szebbnél szebb virágok —
Hej! a fiatalság öl-fölnéz e tájra,
Mint piros almáért gyermek a nagy fára.

Majd az *igazlátók* a sorompó felett
Egy magasabb polczon foglalának helyet;
Fölnyitá a gémfát a *szolgáló-mester*,
Futkos ide-oda, látszik hogy nem röstel;

Régi szertartásból a fövenyet bottal
Megszurdalja : nincs-e tör, vagy hurok ottan?
Hirdeti, hogy nincsen, igazán megy a sor, —
Most kürtjébe fúvall s így kiált háromszor :

„Vitézek, daliák, a sorompó nyitva! —
Nevezetes harczyi-játék leszen itt ma,
Királyi pecséttel, a szép Piroskáért,
Rozgonyi uramnak kedves egy lyányáért!“
Erre minden bajnok a *nyilat* kihúzta,
Ki legyen az első : koczka határozta;
Páronkint ereszti őket a bajmester,
A vad lovak elől könnyen ugró testtel.

S megosztja közöttük a *napot a szelet*
Aranyos botjával vágván feje felett.
Most a két vas-ember, körme is pánczélba',
Messziről egymásnak pajzsát veszi ezélba;
Vágtat a ló, vágtat, nem is győzne jobban,
Háromhegyü dárda feszül a marokban,
Összecsap a két hős : a paizs megkondul :
Egyik, vagy mindkettő, hanyatt-homlok fordul.

Van *olaszdöfés*, hogy magas deszkapalánk
Választja el őket, mintegy udvar gyanánt;
Van *német-rohanás* : ember, ló kitömve,
Hogy röpit a szalma velök egyetembe;
Hanem a legtöbb rész, ősi magyar módon
Hegyes aczél hordoz a bajvivó rúdon :
Mirevaló a pajzs? védje kiki magát,
Vagy, ha ezt nem tudja, ám hadd szegje nyakát!

(Folytatjuk.)

ARANY JÁNOS.

A GYÓGYSZERÉSNÉ.

SOLLOGUB GRÓFTÓL.

(Folytatás.)

II.

Szálljunk át már más városba, más földre, más időkbe, néhány évvel beszélyem kezdeténél hátrább.

Az a város, hová kegyedet, kegyes olvasóm, átszállítani kívánom, teljességgel nem hasonlít ahhoz, melylyel oly szomoruan kezdém meg beszélni a gyógyszerészné történetét. Ebben a városban minden dolog némi tudós tevékenységet és fiatal szellemi időtöltést lélegzett. Az utczákon kurtá köpenyeges fiatal emberek seregelnek s pajtásiasan találkoznak egymással. Mások füzetekkel s könyvekkel a hónuk alatt az áldott tudomány hirdető szózataihoz sietnek, hol fehér függönyök mögöl pirosuló csinos arcok kandikálnak olykor lopva feléjük.

Egyetemi évek! — fiatalság évei, viszaszerezhetlen testvériség évei, midőn minden pajtásban barátodat látod, minden tudományban elért czélt pillantasz meg és minden nőben egy képzelt ideal magasztos példányát! Gyorsan elteltek ti feledhetlen évek, de a lélek sokáig szeret és örökre ápol titeket, mint drága kincseket, meleg sugallatok, tiszta magasztos gondolatok kincseit.

Nem messze a fa hídtól, görbécske szük utczában létezik valószínűleg maig is egy fa házacska, nagy udvarával s az udvaron kiseded épülettel. A házban kevés szoba — de csinosak fényezés nélkül, inkább szegényesen; de nyugodt megelégedés lakik benne, melyet sem pompás termek, sem arany-ezüst-szöttes kárpitok nem birnak magukhoz édesgetni. A pitvarból az ősi, hagyományos módon szerelt vendéglátó szobába lépünk. A főfalnál mértani középben áll a fekete szörkelmével bevont, kanyargós fenyőfahátú pamlag. A pamlag előtt hosszudak kerék asztal, viaszos vászonnal terítve, rajta két gyertyatartó és koppantó. A pamlag mellett két felöl három karos-szék, hasonló szövetű szörkelmével borítva. Az ablakok közt két játszó asztalka. Az oldalfalnál zongora áll. Tul a másiknál néhány szék. A pamlag fe-

lett hires német tanárok köre-irt két arczképe, szembe az ajtó mellett kétfelöl egy-egy sárgaréz-lámpa a falra felszegezve. A falak csak meszelték. Ez a vendégszoba. — Menjünk tovább! A padozattól a menyezetig mind a négy oldalon egyszerű deszkapolcok alkalmazvák. A polczokra mindenféle rétü és kötésű könyvek vannak felrakva. A sulyos foliántok, mint a tudomány alapjai, legalul állanak. A többi könyvek felettök vannak tömött fal gyanánt rendezve. A szoba közepén íróasztal, irományokkal s könyvekkel tetézve. — Ez a tanár kabinetje, mely a tudomány pedánt kaczerkodásával árulja el magát az egész ház kiváló főszobájának. E mellett a kabinet mellett egy kamra, hol kipihen a tanár az ő mindennapi fáradaimait, s még tovább kiseded szoba a leánya, tizenöt éves leányka, számára, ki épen akkor kezdett friss szépségében felvirítani atyja örömére, s a tanulók imadására.

Az udvaron való épületben a fiatal leány ablakával szembe néhány kiseded szoba van számító gazdasággal készítve, s a tanfolyami félévre csekély áron, tanulóknak, bérbe kiadva. Ezekhez a szobácskákhoz képest a professor szerény laka csudája a fényezésnek.

Ha ön is volt „Student,“ jó olvasóm, reá emlékezik tanulói szállása butoraira és talán mosolyogni fog és sohajtani egyszerre; mert kész lenne oda adni a péterburgi első butorraktárt azért a szakadozott divánért, azokért a töredezett székekért, a melyeken ön fiatal vala, tele reményekkel és tüzzel, tele szerelemmel és elragadó gyönyörrel. Annyi előny és tekintet! . . . annyi szép és annyi furesa! — Annyi könnyelműség és mélység egyszerre! Itt — koponya és embercsontok, amott — tarkabarka sapkák. óriási pipák, szálkardok, a falon torzképek. A másik oldalról irományfüzetek és könyvek. Odébb — csövegek és poharak, kártya, dorong, köpönyeg, vadászcizma és nagy fehérpuddli, mely komolyan elényujtva az orrát, néz gazda-barátja mindig nyájas szemébe.

18** tanfolyam első félévében a studenti szállás egy épen akkor érkezett „Maulesel”-lel, kurlandi ifjú báró Führenheimmal népesedék. Az öszvér, az akadémiai csudás terminologia szerint, átváltozék azonnal rókává, az az : a gyermekségből belépe az első tanulói karba és polgári jogot nyere abban a fantasticus világban, a melyben anynyi a magasztos és annyi a comicum, hogy a kettő elkezdett összeforrni és már különválaszthatlanná lett. Mindenfelé körül tekintvén, leiván magát a pajtáságba befogadási szertartása ünnepélyén, felvágván fejére a tarka sapkát, befizetvén a felolvasásokra, megkisértvén keze erejét a kardforgatásban, az ifju báró azt ítélé, hogy tökélyes studentségére még hátra van egy vonás, — hogy szerélmés is legyen. — A báró a volt, a mit az ezredeknél s a tanuló intézetekben jó gyerekek neveznek. — Nem vonta ki semmiből is magát. Az ivókkal kész volt inni, a verekedőkkel verekedni, a kártyásokkal kártyázni, a dologszeretőkkel bemélyedni a tudományba, — a hivalkodókkal semmit sem csinált. — Ebben az engedékenységben veszerhetett el jelleme önállósága, s csökkent azon mértékben pajtásainak iránti való becsülése, mint a kik a szilárd és élesen kifejezett lelkülethez mindég inkább szoktak vonzódni. De ehhez a fogyatkozáshoz másfelől szive költői melegsége, minden szépnek szeretete, s elméjének oly beható ereje járult, melynek, ha reá adta magát, kevés dolog volt elérhetetlen. Szóval természete nemes volt, gyakran büszke, de mindég erkölcsi-aristocratai, — bocsássanak meg, mai democrata urak, e kifejezésért, mely egyedül birja kitenni gondolatomat. — Studenti mivolta befejező tökélyére, ugy látszott, hogy még nem sok előléptet tett a fiatal báró. Ablaka előtt az udvar másik oldalán két tiszta függöny fehérlett, s mellette tizenöt éves leány rózsás arcza kandikált nagy, sötétkék szemével, szemeszöre hosszú selyemszálaival, gyermekies, ábrándos fejecskejével. Minden mozdulatát kísérhette figyelmével a fiatal ember. Reggel láthatta, hogy fekete kötényesen s kálíko-kalaposan mikép rakta be könyveit a táskájába s indult az iskolába, szemérmesen lesütve szemét a kandi tanuló szerénytelen tekintetei előtt. Aztán hazajött és segített a testes szakácsnének a

házi foglalkozásokban. Anyjától, ki már néhány éve, hogy meghalt vala, gyermek korban maradt el. Atyja pedig, tanár, öreg létere s a könyvekbe és tanításba elmerülve, mindent reá hagyott. A szerény ebéd után a zongorához ült a leányka, játszott valami régi sonatákat, s énekelt, az igazat megvallva, elég roszul, német románczokat az „Arion” nevezetű gyűjteményből. Aztán néha sétálni ment az atyjával. — Estve atyja szivarra gyujtott és tudományos folyóiratok olvasásával töltötte az időt, leánya pedig a szobácskájába ment, s gyertya gyult ama fehér függönyök megett, és a leányka egyedül maradt a szerény világnál. Ekkor holnapra való feladatával foglalkozott, levelet irt barátnéjának, minta után hímezett, vagy kedves költőjét olvasgatta. — Hallszott, hogy tolla megállott, könyve kiesett a kezéből, tömött fürteivel árnyékolt fejecskeje akaratlanul lehajlott a kezére, s ő némi megfajthetetlen, tán nyommasztólag kinzó s egyszersmind édes sejtelmekben merengett. Olyankor csak tétlen ült, hol nevetlen gyönyör, hol kimagyarázhatlan búérzet fogta el. Egyszer mosoly vidámitotta gyermekies arczát, minden igaz ok nélkül, másszor könyübe lábbadt véletlenül a szeme. Gyorsan felkele. Deli termetű árnyék vetődött a függönyre. — A tanár lakára csendes nyugalom szállt. Az éj elkövetkezett.

Mire menjen tovább a fiatal Student?

Hogy-hogy? szép arcz, tizenöt éves kor, szemérmes magaviselet, könyütől ragyogó szem, — hogy-hogy? a german leányka körül lélező költői kisértet, ne lettek volna képesek megállítani gondolatát, — leszegezni szivét?

Haj! . . . Az én Studentem bárótól származott, német bárótól, kinek bárói méltóságát az öreg székes egyház oszlopaiba vésett három rőfös czimer hirdette. Az én Studentem gazdag örökösök sarjadéka, a mi — közbevetőleg megjegyezve — német bárók közt csaknem hallatlan csudául történt az ő javára s rangbeli társai nagy bámulatára s irigységére.

Ez a két körülmény, kapcsolatban az ő természetes aristocraticai valójával, némi legyőzhetetlenül hatalmaskodó érzetet keltett benne, melynél fogva a szegény léttel lényegesen együttjáró hajóktól undorodott.

A szegény fiatal ember, az ő képzelődése eszményi tárgyára, életutjának az ifjui fantázia ködében láthatatlan szárnyakon lebegő szeretett társára reá tette bárói koronáját, divatos szőr- és selyem-kelmékbe öltöztette, lábai alá angol kárpitokat terített, és szájába, a szenvedély kifejezéseivel vegyítve, — a meggondolatlan! a világias üres fecsegés léha szavait adta.

Ily szerencsétlen hajlamokkal nehéz vala-e neki, ha nem is egészen közönyösen, de minden elragadó érzelem nélkül tekinteni szomszédnját? — A kerek kalap minden divatos illemmel homlokegyenest ellenkezett, s a könyvhordozó teveszörtáska a költés sirja gyanánt tátongott képzelődésében. Aztán még látta hozzája, hogy a fiatal lányka maga vett reggelenként élelemszert a konyhára, emelgette a halat, tapogatta a gyümölcsöt, s még hosszas alkuvás után rézpénzzel is fizette. Azonkívül azt is észrevette, hogy hétköznap karton ruhában járt, még pedig mindég abban az egyben, hanem vasárnap fehér perkal köntöst vett; és ám-bár szép volt benne mint egy angyal, ám-bár minden ember gyönyörködött benne, kicsinye és nagyja, a superintendenstől az utolsó gymnásistáig, a fiatal bárónak bossúságára csak a jutott eszébe, hogy azt a köntöst maga a leány varrta, mosta, símitotta, s ügyelt reá, mint a szeme fényére, mert más nem volt neki.

De estve, midőn a kis leány a tanulási és gazdasszonyi gondjaiban elfáradva, szobájába távozott, midőn a fehér függönyre világ vetődött — úgy jött neki: Vajon ne rohanjon-e szemével s lelkével a rejtélyes világra — vajon ne repítse-e át isten sugallta gondolatait abba a kényelmes kis zugba, s ne boruljon-e porba az előtt a mennyei szelidséggel sugárzó arc előtt. Haj!... a báró nem volt képes feledni, hogy azt a szobácskát rejtélyesen világító szövétnek nem egyéb egy faggyu-gyertyánál, hogy kárpítja festetlen csupasz deszka, hogy fehér neműje durva, és hogy, ha fekünni megy, valószínűen egy viseltes wicklerrel takarózik.

Mind e mellett mégis hasznára fordítá a szomszédtság jogát, s megberetválkozván, mint innepnaphoz illet, felöltvén fekete frakkját, felhuzván fehér keztyűjét, épen 12

órákor a professorhoz indula látogatóba. Belépte előtt a félig nyílt ajtóban megsejté a tanárleány fejcskékjét, s boszankodott elébb azon, hogy ott volt, aztán azon, hogy elrekkent.

— Mein junger Freund, — mondá a tudós doctor utriusque juris, barátságos képpel kiemelve szemét és orrát a poros papir halmazból — jól tette, hogy meglátogatott. Ön, ugy tetszik, cameralista?

— Nem, ha'em diplomata.

— Ah!... diplomatie cultor. — Hallgatja Bekker tanár-barátom leczkéit?

— Oh igen, épen az övéit.

— Szorgalmatosan igyekszik?

— Olykor-olykor.

— Igyekezzék, ifju barátom. A tudományban van minden jónak, magasztosnak a magva. Ne pazarolja az időt hiábanvalóságokra. Tökénk az idő, még pedig drága. Ars longa, vita brevis. Ön, ugy tetszik, szomszédunk?

— Van szerencsém.

— Kérem, hagyjon fel minden czeremoniával. Itt nem vagyunk a fővárosban. De, szószaporítás nélkül, — ha valamiben hasznára lehetek, rendelkezék velem. Vannak nekem ritka kiadásaim... de olyan munkák, melyeket keresni kell; keresni bizony, — veté hozzá a professor önelégültség érzésével. Legyünk jó szomszédok — mondá — s színtelen jószívűséggel nyujtá elé a kezét.

Jó ember, gondolá a báró, akaratja ellen is megilletődve a szives udvarias fogadáson.

— Tudja mit? ha nem unja az öreg embert, maradjon itt ebéden.

Különös ellenmondással önmaga iránt, a fiatal ember elébb örvendett. Megismerkedem vele — a leányt értve — gondolá, de aztán hozzá tevő: vajon nem azon jár-e már az esze ennek az élő foliántnak, hogy eczetre vigyen engem a leányával? Sőt épen össze is házasítson velem, jövendő örökségemre számítva. Ő bizonyosan tudja, hogy gazdag ember leszek.

Ugy de az igazság az, hogy a tanár mind ezekről egy betűt sem tudott. Szerette az ifjakat, s kívánt nekik használni, a menynyire képes vala. — A Student elfogadá a meghívást, eltávozék s visszatére egy óra

mulva. — A vastag szolgáló megteríté az asztalt. — A tanár olajsín hosszú kaputban s fehér batiszt nyakravalósan, jó kedvüen lépe be a szobába; leánya pedig az ablakban ült és kötött, harisnyát. A vendég beléptével elpirult, felkelt és térdet hajtott, nem felettébb módosan. — A professor elkezdte beszélni tanítói gravitással az időről, s felszólítá, hogy üljenek le az asztalhoz.

Haj!!... A szolgáló megjelenék egy mély tál-levelessel, melyet Némethonban „Hafergrütze“ név alatt ismernek. A professor nagy élvezettel kezdé enni. A leányán is látszott, hogy jóízüen kanalazza. — Csak a

báró egyedül hörpögette keserves érzések közt. — Hitvány ebéd, még szeretett tárgy oldala mellett is, kellemetlen dolog. Vajon nem onnan van-e, hogy a szerelem elmúlik, de az étvágy soha sem. — Szomorú dolog, az igaz. A Hafergrütze után vajban uszó darab marhahúst adtak fel, félig nyers burgonyával. — Aztán túrós lepény fejezé be az ebédet, melynek tovább nyújtására nem volt egyéb, mint kínázkodás tejjel, mártással és cukor darabkákkal. No, Sarlotta, monda hirtelen a professor, hozz fel nekünk egy butellácskát ifjú barátunk tiszteletére.

(Folytatjuk.)

Sajátságos székely mondatok.

Derék becsületes ember volt szegény! Isten féltő, embergyölölő, templomkerülő.

Jót kívánok bátya! az isten őrizze meg tűztől, víztől, dühös czinegétől, kártól, marhától, jó szerencsétől, két szeme világtól s végre menyneknek or-zágától.

Ha fogad fáj, keress ezeket: fekete tyuk árnyékát, iromba kakas botlását, egérszörű ló rugását, szöke tinó-tánczot, fakalán pengését, pusztamalom zugását, fahegyiben felüött füvet, hódos korszó rikoltást és ó kemence rivást; ezeket a kilenczféle szereket törd össze rézmozsárban, minél apróbbra lehet, keverd belé avas kovászba s tedd a fogadra; ha használ, használ — ha nem használ, menj el Gyalakuta végibe, ott lakik a mészáros, Kurtali Geczi, kinek a bárdját nem régiben ellopták, menj el Beszterczére, megtalálod azt a legzsirosabb mészáros insürgens tarsolyában; mindezeket a szereket u.m. Gyalakutát, Kurtali Geczit, a tarsolyt, a zsiros mészáros, Beszterczét, és a Gyalakuta és Besztercze közt tett egész utazásodat minden hozzátartozóival együtt tedd belé a czelnai sajtóba, sajtold ki nagyapáddal s nagyanyáddal s a mely néhány csepp olaj belőlök szivárog, kend fel a fájós fogadra, ha használ, használ, ha nem használ, hadd fájjon.

Ha fáj a füled, keress orosz lány füttyet, két jó összemarokkal; lehuzott disznó vinnyogásából egy lótot, fél porció rekettes klárinét hangot, huszár agyargást fertályfontot, franczia károm-

kodást félfontot, vénasszony pürünyögést csak kilencz buzaszem nyomót; ezeket főzd össze másfél kupa tengerzugásban; mikor három annyira lefőtt, terítsd ki a Zsiga pusztájára, hadd fújja a német szél; mikor ott félig meghülepedett, két gála ruha közt terítsd fájós füledre; vagy hamar kiérik vagy eloszlik; — ha még valami fenmaradt volna, menj el pokol ajtajához, tedd füledet a kulcs likára, ott van sivás, rivás és fogagnak csikorgatása, mely fájdalmat, ha belé rozsdásodott volna is füledbe, bizonyosan kiháritja.

Ha szemed fáj, menj el minden viradt előtt a patakra, locsold addig szemedet, míg a hold feljő, s folyvást mondjad: csak a helye maradjon!

Ha szived fáj, végy fél fertály bikabögést, egy garas áru kancza hinnyogást, fél marék bakbűzt; huzd nyársra, süsd meg egy bokázó furú világánál, ereszd fel sodrott kakasszóval, levét idd bé kilencz éhomra, sétálj vele Debreczenig, s három fertály zöldre meggyógyul.

Ha lábad fáj: hidd össze a hétfalusi hütösséget, üljetek bé Borbándra; fogadjatok meg muzsikásoknak Puntit Petit, Csucsó Csunit, Csillát, Patarót, Dudarót, és Módika Jancsit; szólítsd oda Nyugodt Márit kilenczed magával; tánczolj Zsukhajnalig, s míg a szemedet elpillantanád, meggyógyul.

Mikor valaki unalmas vendég s kivált ha gyermek, azt mondják neki: Haj, Pista, haj! szaladj, mert téged otthon kiáltnak, nem hallod-e? Hasonlólag, mikor a faluban táncz van, a legénynek vagy leánynak, ki oda nagyon vágott, de szülői nem bocsátották, bosszantólag mondják: Haj te, haj! mint kiáltnak téged a tánczba!

Kaczaghatsz, mert neked adják. Ne röhögj, mintha zabbal kínálnának. Ugyan mi esék olyan jól lelkem!

Oh lelkem be szép vagy! (mikor valaki szégyentelenül viseli magát.)

Bezzeg ugyan neki beretváltott az idő! Bécsi szappaunal szappanyozták, s ánglus beretvával beretváltak!

A székelek a *kalendáriomot*, mióta „Naptár“ magyaros nevet kapott, *Naptár-kalendáriomnak* nevezik.

Hogy van kjed bátyám uram? Élek én is még isten kegyelméből; csikorgok, nyikorgok mint a fakó szekér.

Mit szurod olyan elé az orrodát? Hátrébb is megjárhat.

Hol csiklik az embernek egész ábrázatán leg-

inkább, ha tollal, szőrszállal vagy szalmahegygyel rajta babirkálnak? Homlokán.

Egyik azt mondja: Jaj, mint fáj a fejem! Más azt mondja rá: Mert az azért fáj, hogy nyess (nyers.) Ha fáj, huzasd ki. Majd nem fáj, mikor megszárad.

Száradj meg mint a háj. Ugy meghiztál mint a gereblye. Csak a csontja s a bőre. Olyan mint a kopogó fa. Olyan kövér, mint az agyag — mint a retek, — mint a gyurott háj. Kövéredő embernek tréfáson más azt mondja: A ki téged ma esztenedeje látott, s most meglát, azt kérdi: mi az oka, hogy úgy elfogytál!

Mekkora sajt esék le a polcraól! (mikor valaki nagyot sohajt.)

Ma bizon ma úgy megsuvasztlak oldalba, hogy mindjárt Pilátusra vicserodol! vagy mindjárt letekeredel.

Vessünk mákot! (mikor mind elhallgatnak a beszélgetők.)

V E G Y E S.

— Közelebbi hétfőn (máj. 12.) az akadémia nyelv és széptudományi osztályának volt ülése. *Torkos* Sándor lev. tag székfoglaló értekezését, melynek czíme: „a magyar személyszók viszonyítása“ — maga nem tehetvén jelen, Ballagi r. t. olvasta föl. *Torkos* ur a magyar személyszók, különösen a személynévmások viszonyítását, vagyis inkább nyelvünk azon sajátságos tényét, hogy *névi* értékkel nem bíró particulákhoz, mint *vel*, *hoz*, *nál* stb. személyragok: *velem*, *hozzám*, *nálam*, némely esetben pedig más viszonyragok is: mint *elémbe*, vagy népiesen országszerte; *elébem*, *elébed*, *elébe*, *hegyibém*, *hegyibéd* stb. tételnek, — úgy akarja megfejtteni, hogy itt tulajdonkép a személyszó ragoztatik: *énnál*, *tehoz*, *övel*, hanem e ragozás hátul is fölvette aztán — pleonastice — a személyragot: *énnálam*, *tehozzád*, *övele*; elül pedig a személynévmás, kivált irodalmi használatban, lekopott, s így lón: *nálam*, *hozzám*, *velem*. Szabályul mondja tehát ki: „a magyar személyszók úgy viszonyíttatnak, hogy a viszonyrag után még saját személyragukat is újra fölveszik.“ Bizonyítja ezt értekező a régi nyelvemlékekkel, hol az ilyenek: *énmiattam*, *tehozzád*, *üneki* stb. sokkal gyakoribbak mint a mai nyelvben. Igaz. De mi azt gondoljuk még is, hogy a nyelvtörténetéből nehéz lenne értekezőnek felállítani hypothesisét, mintán a legrégibb emlék, a *Halotti beszéd*

is, még inkább ellene mint mellette szól. Ott van benne tisztán a ragozott *neki*, minden előnévmás nélkül: es odutta vola *neki* — munda *neki* elnie — ge munda *neki* — hug legenek *neki* seged — oggun *neki*; ezenkívül tisztán az *érett* is: hug uimaggonoc *erette*: tehát hat eset az értekező *ellen*, míg mellette csak kettő, u. m. iorgossun *vv neki* — és egyszer a *bennetek* személynévmás: *tiv bennetuc*. — Ha pedig azt tekintjük, hogy régiesen nemcsak az ily birtokragos particulák, hanem a birtokragos főnevek is ép oly gyakran fölveszik elül a személynévmást (a H. beszédben is: *miv isemucut*, *vv foianec*, *vv nemenec*, *vv bunet*, *w szentii*): bajos lesz e particulák és a főnevek ragozása közt valami lényeges különbséget állítani fel. — Ezután Fogarassy János r. t. terjesztett elő „két jelentést.“ Az egyik az id. Mándy Péter ur által beküldött szólajstromra vonatkozott, mely az akadémiai nagy szótár hiányait akarja pótolni. Fogarassy méltányolja a beküldő jó igyekezetét, mert gyűjteményében van használható is. Ezzel kapcsolatban a titoknok Mándy urnak egy ujon érkezett (már harmadik) szójegyzékét mutatta be. Továbbá szintén Fogarassy ur igazolást és czáfolatot olvasott fel Finálnak a „Korunkban“ megjelent bírálatára a „Magyar nyelv szótárát“ illetőleg — e védírat az *Értesítőbe* határozottatott fölvetetni. Többen szólottak elismerőleg a nagy

szótár szerkesztői, különösen *Czuczor* érdemei felől — s kijelentetett, hogy az akadémia e szótárt nem kívánja végérvényűnek tekinteni, hanem oly alapnak, s egyszersmind anyag gyűjteménynek, melyre s melyből a hazafiak hozzá szólásával építeni lehessen. — Végre Ballagi r. t. olvasta a nyelvtudományi bizottság jegyzőkönyvének egy pár pontját Kenessey Albert ur hajózási műszótárát és Regner nyelvészeti értekezését illetőleg; a titoknak pedig néh. *Reseta* János végrendeleti hagyományáról tón jelentést.

— A magyar írók segélyegyletének bizottmányi ülésében, mely kedden (máj. 13.) tartatott, először is a pénztárnok Szathmáry Lajos ur jelentése olvastatván fel, örömmel tapasztalá a bizottmány, hogy a társaság tőkéje igen szépen gyarapodik. April végéig az alaptőke már is 48,793 ft. 34 krt. tesz, a közpénztár — azaz kiadások fedezésére rendelt jövedelem pedig, szintén e hónap utolsó napján, 4244 ft. 78 $\frac{1}{2}$ kr. pénztári maradványt tüntet elő a következő hónapokra. Ugyan ez ülésben új alapítványokat és egyszer mindenkorra való adományokat is hallottunk bejelentve. Így Lónyai Menyhért b. tag a magyar biztosító társaság részéről 1000 fto, b. Eötvös alelnök Tóth Vilmos ur küldeményét Nyitráról, mint egy műkedv. színi előadás fele-jövedelmét, 125 fto. — A philharmoniai hangversenyek a tetemes költségen felül 600 ft. tiszta jövedelmet adtak, melynek fele szabályszerűen tőkésítettett, fele az ugynevezett „közpénztárhoz“ lón csatolva. A némi körülírással engedélyezett sorsjáték is szépen ígér jövedelmet. Csakhogy itt a haza tisztelt fiai és leányai segédkez nyújtását is várja az egyesület, részint a sorsjegyek terjesztése s eladása, részint az által, hogy miután pénzen vett nyeremény-tárgyakat, vagy pénzösszeget kijátszani fensőbb helyről megengedve nincs, efféle nyeremény-tárgyak ajándékozásában az egyesület iránt szokott nagylelkűséggel fognak viseltetni. — Tekintve továbbá a bizottmány az egylet pénztárnokának igazán önfeláldozó munkásságát, melyet a számadó könyvek pontos kezelésében, a sorsjáték rendezésében, a mindennemű s igen sűrű levelezésben stb. oly buzgón folytat: továbbra nem látta ezt méltányosnak csupa ingyen venni igénybe, s addig is míg pénztára a fizetés végképi rendszeresítését megengedné, a derék pénztárnok számára mérsékeltt évidíjat határozott. — Nehány kéréssel is nyújtott be, melyek iránt részint azonnal történt intézkedés, részint az elnökség bizott meg a további szükséges teendőkkal. Egy, a m. írók segélyegylete javára kiadandó könyv előfizetési felhívása, a cél iránti tekintetből ismertetés végett a lapokhoz szét fog küldetni. Ez „Rigicza és környékének“ topographiája, melyet irt „egy

rigiczai lakos,“ kiadója pedig Holub Mátyás pécsi tanár.

— A P. Lloydból olvassuk, hogy az egri lövészegylet elhatározta a Kisfaludy-társaság alapítói közé állni.

— Megjelent: „A magyarországi evangélicusok történeti emlékei. I. kötet: *Pogner* János naplója a pozsonyi evang. egyháznak építéséről 1636—1638 évben és *Liebergott* János naplója az 1672—1683-diki üldöztetésekről. A pozsonyi evang. könyvtár kézírataiból számos okmányval kiadta *Lichner Pál* lyceumi tanár, akad. tag stb. (Pozsony, Wiegand.)“ — Érdekes munka a vallási üldözések sötét korából. Csupán egy megjegyzésük van, nem a műre, mert az lapunk körén kívül esik, hanem a kiadás módjára. A fentebbi főcím két nyelvű: latin és magyar. Ez ellen semmi szavunk. A külön czim német, a szerző ajánló előszava magyar, de a munka tárgyára vonatkozó bővebb *Vorrede*, s a mi azontúl a kibocsátóé, mint jegyzetek stb. mind egy szög német. Nem a német nyelv ellen szólunk, hanem a többnyelvűség ellen a kiadó részéről. Mert ha szerzői német szövegéhez német előszót vél szükségesnek: akkor következik, hogy a többi kötetekben latin szöveget latin, magyart magyar, szlávot szláv jegyzetekkel s bevezetéssel bocsásson közre. Mi azt ohajtottuk volna, hogy a kiadó nyelve legyen *egy*, akárhány féle nyelvűek a gyűjteménybe szánt naplók és oklevelek. S örömebb látnók, hogy az egész gyűjtemény német vezérszóval, czimmel, jegyzetekkel álljon előttünk, mint hogy a kiadó, magy czím, magyar ajánlás után beszéljen németül hozzánk. Vagy — vagy; a keverés nem használ semmit.

— Ismét egy derék szaklap megjelenését jelenthetjük. Ez: „*Közlemények a kereskedelem és ipar köréből*. Több szakértő és gyakorlati kereskedő közreműködése mellett írják és kiadják *Robonyi Géza* és *Petényi Ottó*. 1-ső füzet.“ Így már lesz belőlünk valami.

— Tóth Endrétől egy kötet költemény jelent meg: „*Harangvirágok*“ czimmel. Többet még most nem mondhatunk róla. Sajnáljuk, hogy a kiadó urak némely esetben épen lapunkat ignorálják, melynek célja az ily művek ismertetése. Pedig ingyen hirdetést is közlünk az új könyvek rovatában. Lapunkat nem érdekelő brochure-ök ide is el-eljutnak, de szépirodalmi művek ritkán, vagy a szerzők szivességéből.

— Beküldetett szerkesztőségünkhöz, *Steinacker* lipcsei kiadó részéről, *Hartleben* utján: „*Les Misérables*, par *Victor Hugo*. Edition autorisée par l'Auteur. Première partie: *Fantine*. Tom. I, II. Bruxelles et Leipzig. 1862.“ Ára egy-egy kötetnek 3 ft. 38. kr.

UJ KÖNYVEK *).

SZÉCSÉNY PÁL, kalocsai érsek ÉLETRAJZA. Irta *Pa-dos János*. Ára 50 kr. (Lauffer és Stolp, Pest.)

L. ANNAEUS SENECA könyve Serenushoz a KEDÉLYNYUGALOMRÓL. Fordítá *Zsoldos Ignác*, m. akadémiai rendes tag. Ára 1 ft. Egészen a magyar akadémia javára fordítottatik. (Schreiber, Pozsony 1861.)

AZ ELSZEGÉNYEDÉSEK. Emberbaráti, hazafiúi és politikai vázlatok. Irta *Fáy András*. Ára 80 kr. (Engel és Mandello, Pest.)

ÉLETKÉPEK. Beszély gyűjtemény. Irta *Beniczky Emil*. Kiadja *Bartalits Imre*. (Lauffer és Stolp, Pest.)

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az újonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek.
A szerkesztőség.

MAGYARORSZÁG CSALÁDAI czimerekkel és leszármazási táblákkal. Irta *Nagy Iván*. Tizenegyedik kötet. 3. és 4. füzet *Orczy-Pálffy*. Ára 1 ft. 70 kr. (Ráth, Pest.)

NÖVENDEK IFJUSÁG IMAKÖNYVE, himnuszokkal. Hitben megerősödött protestáns fiak és leányok számára. Irta *Medgyes Lajos*. Ára csinosan kötve 1 ft. díszkötésben 1 ft. 50 kr. (Stein, Kolozsvár.)

GYÁMINTÉZETI ÉVKÖNYV. Szerkesztette és kiadta *Szeberényi Lajos*, szegedi ág. hitv. lelkész. Tiszta jóvedelmének fele a szegedi ág. ev. egyháznak oltárképre, fele pedig az egyetemes gyámintézet középponti pénztárának van szánva. Ára 1 ft. 20 kr. (Burger, Szeged.)

TAVASZ. Szépirodalmi zsebkönyv. Szerkeszti és kiadja *Bibok Lajos*. Ára 1 ft. 50 kr. (Emich, Pest.)

NYILT LEVELEZÉS.

A Kritikai Lapok szerkesztőjét kérjük, sziveskedjék intézkedni, hogy cserelapját ne kiadó hivatalunkba, hanem a szerkesztő szállására küldjék. Most is azt gondoltuk, megszüntette a küldést: s ime három számát kapjuk egyszerre. A vidéki cserépéldányokat is halomra gyűlve, későn kapjuk meg, hasonló okból: se kedv se idő olvasni aztán. *Atalában* kérjük mindazokat, kik szerkesztőségünkhez fordulnak, hogy küldeményeiket annak lapunk homlokán olvasható szállására intézzék.

Pápára Sz. K. urnak. „Katalin“ külön nyomásban nem kapható, de megvan a „Kisebb költemények“ közt, s ez talán azon vidéken sem egészen ismeretlen. „Verstan“ nem existál.

Pécs, K. J. urnak. Az „Akadémiai Értesítő“ három osztályban jelenik meg. 1. A Nyelv és Széptudományi osztály közlönyét szerkeszti *Toldy Ferencz*. 2. A philosophiai, Törvény- és Történettudományi osztályét

Csengery Antal 3. A Matematikai és Természettudományi osztályét *Győry Sándor*. — Előfizetés mindenikre külön, könyváru küldéssel 3 ft. postai küldéssel 3 ft. 80 kr., mely *Emich*hez küldhető.

Nagy Körösre. Oly okos ember, mint az ottani könyvtárnok, beláthatná, hogy sokkal könnyebb két félévi folyamot egybekötteni, mint elfogyott számokat újra szedelve új kiadást rendezni. S mintha ez utóbbira csak szerkesztői jóakarattal kellene! Az ám. Jó lenne még a félévi folyam is.

TARTALOM.

Régi skót balladák. *Lévay J.* — Néhány év *Petőfi* életéből. *Gyulai P.* — A finnek hitregéi és mondái. *Kún B.* — A Daliás idők. *Arany J.* — A gyógyszerészné. *Sollogubtól.* — Sajátságos székely mondatok. — Vegyes. — Uj könyvek. — Nyilt levelezés.

Előfizetési felhívás.

A Szépirodalmi Figyelő mostani féléve, mely novemberrel kezdődött, *ápríl végén lejár*. Figyelmeztetjük erre tisztelt előfizetőinket.

Miután a mostani előfizetésnél az a kellemetlenség jött közbe, hogy az év elején lapunk nem nagy számú példányban nyomtatván, későbbi előfizetőinket csak hiányosan elégíthettük ki (különösen a 8 első szám egészen elfogyott): nehogy e csonka folyam továbbra is zavarólag hasson, e félévi folyamot ápríl végén egészen berekesztjük és május elejével a számokat újra kezdjük (1, 2, 3,) hogy így legalább a jövő félévi folyam teljes legyen.

Előfizetés május—októberi félévre . . . 5 ft.

Azon t. előfizetőink, kik a 8 első számot nem kapták, annak idejében méltóztásának előfizetésüket októberig kiterjeszteni; hogy így legalább a második félévi folyamot teljes számban birhassák.

Kelt Pesten, márcz. 25. 1862.

Heckenast Gusztáv

kiadó.

Arany János

szerkesztő.

Arany János, felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Kiadó: Heckenast Gusztáv.